

รายวิชา ประวัติศาสตร์

เรื่อง การเมืองการปกครองของ
อาณาจักรนบุรี

รหัสวิชา ส 22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ผู้สอน ครูนิตยา จวบรัมย์

A world map is visible in the background, rendered in a dark brown color. The map is centered on the Atlantic Ocean and shows the continents of North America, South America, Europe, Africa, and Australia. The map is overlaid on a grid of latitude and longitude lines. The background is a solid brown color with decorative circular elements in the corners.

ทบทวนความเลื่อมของอาณาจักรอยุธยา
และ การสถาปนาอาณาจักรธนบุรี

เส้นเวลาแสดงเหตุการณ์

พ.ศ. 2310 สิ้นสุทธราชธานีกรุงศรีอยุธยา เมื่อ 7 เมษายน

พ.ศ.2310 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชสามารถกอบกู้เอกราชคืนมาได้ในปีเดียวกันและตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานีใหม่

พ.ศ.2311 สมเด็จพระเจ้าตากทำพิธีปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เป็น สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

สร้างเส้นเวลาแสดงเหตุการณ์

พ.ศ.2311 เริ่มปราบชุมนุมเจ้าพระยาพิษณุโลก
แต่ไม่สำเร็จปราบชุมนุมเจ้าพิมายสำเร็จเป็นชุมนุมแรก

พ.ศ.2312 ปราบชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราชสำเร็จ
ยกทัพไปตีเขมรครั้งแรกแต่ไม่สำเร็จ

พ.ศ.2313ปราบชุมนุมเจ้าพระฝางสำเร็จ

เส้นทางเดินทัพของ
พระเจ้าตาก (สิน)

➔ ไปจันทบุรี

➔ กลับมาตีทัพพม่าที่
ค่ายโพธิ์สามต้น

พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง
ในสมัยธนบุรี

แผนที่แสดงที่ตั้งชุมนุมต่าง ๆ
หลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2

พิชณูโลก

ชุมนุมเจ้าเมืองพิชณูโลก

ธนบุรี

ชุมนุมพระยาตาก(สิน)

นครศรีธรรมราช

ชุมนุมพระปลัดเมือง

นครศรีธรรมราช

สวางคบุรี

ชุมนุมพระเจ้าฝาง

พิมาย

ชุมนุมเจ้าพิมาย

แผนที่
แสดงที่ตั้งของชุมนุม
ที่มีอิทธิพลในด้านสมัยกรุงธนบุรี

■ ■ ■ ■ ■ เขตอิทธิพล
● เมืองสำคัญ

ชุมนุมเจ้าพระยาพิษณุโลก

มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองพิชัยลงมาจนถึงเมืองนครสวรรค์ และปากน้ำโพ มีผู้นำคือ “เจ้าพระยาพิษณุโลก” อดีตขุนนางผู้ใหญ่ในกรุงศรีอยุธยาผู้ที่มีความสามารถในการสู้รบ เมื่อตั้งตัวเป็น “เจ้าเมืองพิษณุโลก” จึงมีผู้มาสวามิภักดิ์มากมาย

ชุมชนเจ้านครศรีธรรมราช

มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองชุมพรจนถึงหัวเมืองมลายู ผู้นำคือ
พระปลัด(หนู) ผู้รั้งตำแหน่งเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช
เมื่อตั้งตัวขึ้นเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช ชาวบ้านเรียกว่า
“เจ้านคร”

ชุมนุมเจ้าพิมาย

ชุมนุมนี้มีผู้นำคือ “กรมหมื่นเทพพิพิธ” พระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ซึ่งถูกเนรเทศไปอยู่ที่ลังกาโทษฐานเป็นกบฏในสมัยพระเจ้าเอกทัศ พระองค์ได้เดินทางกลับมาเกลี้ยกล่อมผู้คนในเมืองนครราชสีมา จนสามารถยึดเมืองไว้ได้

ชุมนุมเจ้าพระฝาง

มีผู้นำคือ “เจ้าพระฝาง” หรือ พระเจ้าฝาง พระสังฆราชา
จากเมืองสวางคบุรี(ฝาง) ที่ตั้งตนเป็นเจ้าทั้งที่ยังเป็นพระภิกษุ
เพราะได้รับความนับถือว่าเป็นผู้วิเศษจากชาวเมืองมากมาย

ชุมนุมพระยาตาก

มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองชายฝั่งทะเลตะวันออกทั้งหมดจนถึงชายแดนกัมพูชา เป็นชุมนุมของพระยาตาก ผู้ตีฝ่าวงล้อมข้าศึก ออกจากกรุงศรีอยุธยารวบรวมพล ตั้งตัวเป็นชั้นพระบรมวงศานุวงศ์ และมีฐานกำลังอยู่ที่เมืองจันทบุรี จนสามารถกอบกู้เอกราชของชาติไทยให้กลับคืนมาอีกครั้ง

การปกครองในสมัยกรุงธนบุรียังคงมีรูปแบบเหมือนกับ
สมัยอยุธยาตอนปลาย

การปกครองของกรุงธนบุรี

ลักษณะการปกครองของกรุงธนบุรีดำเนินตามแบบแผน
สมัยอยุธยา

คือ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีอาญาสิทธิ์
เด็ดขาดในการรักษาบ้านเมือง

แบ่งราชการบริหารการปกครองส่วนกลาง

มีกรุงธนบุรีเป็นราชธานี มีอัครมหาเสนาบดี 2 ตำแหน่ง

1. สมุหนายก เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือน
2. สมุหพระกลาโหม เป็นอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหาร

แบ่งราชการบริหารการปกครองส่วนกลาง

การบริหารราชการได้แบ่งออกเป็น 4 กรม ที่เรียกว่า จตุสดมภ์

1. กรมเมือง (นครบาล)

- มีพระยายมราชเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองภายในเขตราชธานี

2. กรมวัง (ธรรมาธิกรณ์)

- มีพระยาธรรมาธิกรณ์เป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจการภายในราชสำนักและพิพากษาอรรถคดี

3. กรมพระคลัง (โกษาธิบดี)

- มีพระยาโกษาธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินของแผ่นดินและติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ

4. กรมนา (เกษตรราชการ)

- มีพระยาพลเทพเป็นผู้บังคับบัญชา
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องสวนไร่นาและเสบียงอาหารตลอดจน

ดูแลที่นาหลวง เก็บภาษีค่านา เก็บข้าวขึ้นฉางหลวงและพิจารณา

คดีความเกี่ยวกับเรื่องโคกระบือและที่นา

การปกครองส่วนภูมิภาค

1. หัวเมืองชั้นใน จะมีผู้รั้งเมือง เป็นผู้ปกครอง จะอยู่รอบ ๆ ไม่ไกลจากราชธานี
2. เมืองพระยามหานคร จะแบ่งออกได้เป็น เมืองเอก โท ตริ จัตวา มีเจ้าเมืองเป็นผู้ปกครอง
3. เมืองประเทศราช คือเมืองที่จะต้องส่งเครื่องราชบรรณาการ มาให้กรุงธนบุรี

กิจกรรม “การปกครองสมัยธนบุรี”

นักเรียนสร้างแผนผังโครงสร้างการปกครอง
ในสมัยธนบุรีลงในสมุด

สรุปกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปกครองสมัยกรุงธนบุรี

การที่พระเจ้าตากทรงจัดรูปแบบการปกครองของกรุงธนบุรี
ภายหลังจากการปราบชุมนุมแล้ว ส่งผลดีต่อสภาพสังคมให้สังคม
เกิดระบียบ มีความเรียบร้อย ไม่เกิดการแตกแยก

